

การใช้ เครื่องดักจับแมลงชนิด Black light เพื่อดักจับริ้นฝอยทราย

วิรัช วงศ์หิรัญรัชต์ วทม.*, กามัล กอและ วทบ.*, โสภาวดี มูลเมฆ วทม.*, วาสนี ศรีปล้อง วทบ. *

* ศูนย์อ้างอิงพาหะนำโรค สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ ๑๒ จังหวัดสงขลา

ริ้นฝอยทราย (sand fly) เป็นพาหะนำโรคไลชมาเนีย (Leishmaniasis) ที่สำคัญทางด้านสาธารณสุขในหลายประเทศ ปัจจุบันประเทศไทยพบผู้ป่วยมากขึ้น โดยการระบาดของโรคไลชมาเนียมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2554 พบผู้ป่วย ณ หมู่ที่ 3 ตำบลสะทอน อำเภอนาวิ จังหวัดสงขลา ริ้นฝอยทรายมีแหล่งเพาะพันธุ์ตามร่องรอยแตกของบ้าน ใต้ก้อนหิน ตามคอกสัตว์ ในโพรงไม้ ในที่มืด เป็นต้น ออกหากินในเวลากลางคืน โดยริ้นฝอยทรายชนิดที่เป็นพาหะนำโรค ได้แก่ *Phlebotomus papatasi*, *P. sergenti*, *P. major syriacus*, *P. argentipes*, *P. ariasi*, *P. chinensis*, *P. perniciosus*, *Lutzomyia longipalpis* และ *Lu. flaviscutellata complex* สำหรับการเฝ้าระวังทางกีฏวิทยาริ้นฝอยทราย และเฝ้าระวังโรคไลชมาเนีย เป็นการศึกษาที่สำคัญที่ทำให้ทราบถึงชนิด และความหนาแน่นของริ้นฝอยทรายที่เป็นพาหะนำโรคในพื้นที่ วิธีการดักจับริ้นฝอยทรายโดยทั่วไปใช้อุปกรณ์กับดักแสงไฟ ด้วย Light trap มาดักจับริ้นฝอยทรายในภาคสนาม แต่เนื่องจากการใช้ด้วย Light trap มีข้อจำกัดในเรื่องอายุการใช้งานของแบตเตอรี่ ปัจจุบันมีการพัฒนาอุปกรณ์ดักจับแมลงหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ทางผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาริ้นฝอยทรายกับดักแสงไฟ ชนิด black light มาศึกษาในการดักจับริ้นฝอยทราย เนื่องจากเครื่องกับดักแสงไฟ ชนิด black light นี้มีแสงไฟเฉพาะที่มีประสิทธิภาพในการล่อแมลงได้ อุปกรณ์มีความกะทัดรัดสะดวกในการนำมาใช้ และสามารถนำมาใช้กับไฟฟ้าตามบ้านเรือนทั่วไปได้ จึงสามารถดักจับแมลงได้ตลอดทั้งคืน ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของเครื่องกับดักแสงไฟด้วย Black light ในการดักจับริ้นฝอยทราย บริเวณพื้นที่บ้านผู้ป่วย หมู่ที่ ๓ ตำบลสะทอน อำเภอนาวิ จังหวัดสงขลา โดยนำเครื่องกับดักแสงไฟ ด้วย Black light และเครื่องกับดักแสงไฟด้วย Light trap มาวางบริเวณรอบบ้านผู้ป่วย โดยเลือกพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของริ้นฝอยทราย ได้แก่ บริเวณชายคาบ้าน ใต้ต้นไม้ ใต้ถุนบ้าน กองไม้พินข้างบ้าน โดยวางเครื่องกับดักแสงไฟ ด้วย Black light บริเวณชายคาบ้าน ๑ จุด และอุปกรณ์กับดักแสงไฟ ด้วย Light trap วางบริเวณชายคาบ้าน ใต้ต้นไม้ ใต้ถุนบ้าน กองไม้พินข้างบ้าน จุดละหนึ่งกับดัก โดยเริ่มวางกับดักตั้งแต่วันที่ ๑๘.๐๐-๐๖.๐๐ น. นำแมลงที่ได้จากการวางกับดักมาคัดเลือกและนำริ้นฝอยทรายมาจำแนกชนิดต่อไป

ผลการศึกษา พบว่า เครื่องกับดักแสงไฟด้วย Black light ดักจับริ้นฝอยทรายได้ชนิด *Sergentomyia gemmea* จำนวน ๑๒ ตัว/เครื่อง/คืน ส่วนเครื่องกับดักแสงไฟด้วย Light trap สามารถดักจับริ้นฝอยทราย *S. gemmea* เช่นเดียวกัน แต่พบจำนวน ๑๘ ตัว/เครื่อง/คืน จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเครื่องกับดักแสงไฟด้วย Black light สามารถนำมาใช้ในการดักจับริ้นฝอยทรายได้เช่นเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ การใช้เครื่องกับดักแสงไฟด้วย Black light เป็นอุปกรณ์ที่สามารถดักจับแมลงได้หลากหลายชนิด เนื่องจากเครื่องชนิดนี้มีแสงไฟเฉพาะที่มีประสิทธิภาพในการล่อแมลงได้ และมีความสะดวกในการนำมาใช้ เนื่องจากสามารถนำมาใช้กับไฟฟ้า ทำให้สามารถดักจับแมลงได้ตลอดทั้งคืน แต่เครื่องมือชนิดนี้ก็ยังมีข้อจำกัดในพื้นที่ที่ไม่มีไฟฟ้าใช้ อย่างไรก็ตามในการเลือกอุปกรณ์เครื่องมือที่จะนำมาดักจับริ้นฝอยทรายนั้น ควรคำนึงและเลือกให้เหมาะสมกับลักษณะของพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาด้วย